

Հրատարակիչ Հնգերաստոս
 Խորենյ ԾԶԱԼԻՍ ՎԵՐԶ
 տարեկան 11, Իրավի 24
 Բաժին մեկը Դեկտեմբեր 500

ՌԻՍՈՒՄՆ ԱՌՆԵ ԶՈՒՄԻ ԵՐԶԱՆԻԿ

Ամենայն ոգգային Հրատարակութեան 3րդ անգամը
 Լուսնային օգոստոսի 24-ին
 Ժամ 2 անոց անոց

Հ Ի Գ Ը Ս Դ

Հ Ի Գ Ը Ս Դ Ե Ն Ը Դ Ե Բ Ո Ւ Թ Ե Ը Ն

Հ Ի Գ Ը Ս Դ Ե Ն Ը Դ Ե Բ Ո Ւ Թ Ե Ը Ն Ը Դ Ե Բ Ո Ւ Թ Ե Ը Ն Ը Դ Ե Բ Ո Ւ Թ Ե Ը Ն

ՀԵՏ. ԹԻ. 140. ԿԸԼԿԸԹԸ 1848 Ղ. 10

Հ Ի Գ Ը Ս Դ Ե Ն Ը

Կ Ը Լ Կ Ը Թ Ը

Նոր Նաւ

ՄԻՒՅ Հանդէս 'ի Մուշիսն. և միւս օր նաւակատեաց ազգի մերց լընդհանուր. ըստ որում Հաս մեղ ժամանակ, յորում Հիւսթիւնը նախնի մի ձորհուսութեանց հարց և հաւուց մերց յաւելիցն 'ի նորութիւնս ծնողսէր որդիութեան և հարաւրս աղջութեան պայծառացեալ նշողին. Օրն շաբաթ ընդ երեկս իջանէր. գրոհ բաղնաթեան 'ի նաւ. րան անդ խմբէր Շնկայ, Տիկնայքն պատուականք Յընկ և Տաղէ մկրտէին, և աւանիկ Սիւյն մեր զուարճանայր

Արա

որպէս արդարեւ զիեւայ փառացի յընթանալ իւրում գէպ 'ի տարին յաւախան, գոյջիւր այս երկրորդ անգամ վերանկենցալելով զԲրեզն մեր Գեղեցիկ 'ի շամիրամահաս մահուանէն 'ի կեանս գիտութեան ազգաց.

Այս ախպ տիպարիկ կազմութեան նաւաց' Է 200 թօնակիւ, արտոկանուար ԲԱՌԵԳԵՍԻ ԻԶԱՐԵՑ, որոց հաւանդն հարաւրս հայրենասիրութեան յայտանուն շքեղացոյց զստացումն. Ս որ Ամենայն օրհնեոցէ յաջորդութեամբ, և հանդէ միշտ Բրայայէս 'ի խորոց անդեոց 'ի նաւահանգիստ յաջող երթից և եկաց' 'ի փառս իւր. Ամէն.

ՄԱՐԴԱՆՈՒԲԱԿԱՆ ԶԵՄԱՐԱՆ

ՅԵՌԱԶՆՈՒԹ ամայն փոխադրեցաւ Սարգսիքական Շեմբարան 'ի թիւ 205 տուն Գարն Լ. մինաց Յ. Լ. մինեանց.

որ ի Չինաստանի և Պարսն Ստա-
տարս Վիսաւոր Վարժապետ Անդրե-
սեանն թեան գնաց բնակել յայլուր ։
Թէպէտե զպաշտօն գաստխարակա-
թեանն անթերի ունի ։

— Եւ շէնի Սիտան մի յերկոյ գա-
տաւորաց գերող յի տաեմի մայրաքա-
ղաքի՝ եւ Մեդզիա ։ Ի պատճառս
անկողղոյր կենաց խրաց և մնաց մի-
այն Սր Լարէնս Պիլ այր Խախուտ
անձամբ ։

— Եւ Եւ ։ Սիկզն տար գարնան
երաշտ և աթթագիւն անցանկով՝ կա-
րի մեծապէս միտակաց յանքի լեռա-
կին ։ Վաւառքն Սիկնափոր Բե-
րամփոր ։ Վիկնափոր ։ Խամփոր Բով-
լիա ։ Քէսոր ։ Սիմեոնիկ և Վաքա
գաւաղինա ոյրան ։ Կործանումն ի
սեզանոց և ի վաճառատանոց անցա-
նել սկսանի գէտ առ երկրագործաւ ։
Հմեղաբաւ և առ տէրութիւն իսկ ։
Երկրագործ ոք մինչ ցարդ մշակէր
յերկիր՝ հարկերն ՅՅՆ մինչ ԳԴՈ վը-
ճարելով մաշաջուանին կամ լոմայա-
փոխին ։ Իսկ ոյրմ և այնմիկ կորստ
նստի առ պակասութեան զբամոց և
հաւատոց միանգամայն ։

— Բարս ։ Ի բագիրն Բնորխոյ
ի մեծ տագնապ տարակուսի անկեալ
յուշանէ զինքն ։ մի՛ վառն ծածուկ
Թղթատրութեան երկրականաց ի ձեռն
փայտկայ իւրեանց ։ որ տրադադոյն
բնթանայ ։ առե ։ քան զթափն տէրա-
թեան ։ Եւ երկրորդ՝ վառն խանկոյ
խոժանին Սիկոց և Սալթանեոց
անձամբ քաղմութեամբ ի Բաւթայի
և ի Բնորիա ։ ու բոնար գրեթէ ան-
գործ և անտխաւա դանդաշին ։ կառ-
կած գամնեքաւմբ արկանելով ինչ
մի դուցէ յառ ուր միւսմ վերայ սոյ-
ցին քաղաքացն ։

Տէրութիւն խախուտ արգելեալ է

զծածուկ թափն ։ բայց որքան աշխատ
ինի ունել զարկնապանցն ։ ոչ կարէ ։

Բնորիս քաղաք ուխտից է Հնդ-
կաց ։ և իրաւունս ունի ամենայն
Հնդու զնալ և դալ անգանոր ։ որդե
ի քաւարան իւրոյ յանցանաց ։ Եթէ
տէրութիւն կամի անկախած մնալ ի
նոյանէ ։ թող սաւմանեոցէ ։ զի առանց
անցադրի ի Սալթանորոց իւրաքան-
չիւր քաղաքոց՝ մի ոք իշխեսցէ մը-
տանել ի նա կամ երանել իսկ՝ ի
բնիկ հայրենեաց իւրոց ։

— Եւ Եւ ։ Սաւին Խաւառայ մառ-
նեցաւ իբրեւ կուսակից դաւաճանու-
թեան Խաւառայ ։ կուսակցոյ թեան
Վիլլիցոց և ապաւաճութեան Սալ-
թանեոց ընդգէմ Երգիկան տէրա-
թեան և կառավարութիւն Երեւելան
Հնդկաստանի այնքան կիտմորդոցաւ՝
մինչ զինն աքսորել Հրամայեաց ։
զախար և զաղիկարն ի Բնորիս ։

Եւ Եւ տե՛ն ։ Թէ այս Հնարք է
Վիկնաթանայ և այլոց օխերիմ թըշ-
նտմնայ նորին Տիկնութեան ։ որպէս
զի որդայթ անձինն լարելով արեւո-
ցին գանձուցն ։

— Սաւաւ Եւ ։ Երախութիւն Սալ-
թանայ յետ սոյանութեան երկուց
Երգիկացոց ։ որպէս յառաջին թիւ
Երգաւիրն՝ գնալով զնայ և զորանայ
ի պատճառս թուրքութեան ի կողմանէ
կառավարութեան Երեւելան Հնդ-
կաստանի ։ Վրեն ի վերին գաւառոց ։
Թէ այս թուրքութիւն սիրտ և խաւ-
խոյս տայ Սալթանեոց ։ գառալիք
զրոհին առ նոսա յամենայն կողմանց ։
և զորս Հնար էր նաւաճել սակաւա-
ձեւն գնդաւ ։ ոյսուհետեւ մեծ բա-
նակի զօրաց կորստի ։

Պարսիս Հնդիկ լրագիր զիւր՝ օրօր
կարծեաց կարդայ ի քաղցր քուն
կառավարութեանն ։ աւելով և թէ ան-

միտք իցնի Մարթանցիք՝ որք ընդ-
դէմ դարձան ամենազօր և իմաստուն
Տէրութեան Անդկեայոց, որ երբ
և կամիցի կարող և զրուամբ նուա-
ճել: Բայց մեք զհերձակն խորհիմք,
անմիտ չեն Սուրբանցիք ասնել զիմն
երբ կարեն, և Տէրութիւն ամենա-
զօր ուրբան և իցէ, խոհմագոյն երե-
ւոյ, և թէ շնչուցանէր զհրգեհն ի ըս-
կզրան անդ, կամ ուրբան շոյտ և կա-
րեւոր եւ:

Հայամ դարբ Դիւտից և արուես-
տից տաւել արժէ: ամիս մի խաղա-
ղութեան, քան զսարկա խոռլութեան
և աղմկի:

ԲԹԱԻԻԸ

Չեք ինչ արժանի ծանօթութեան
մեր այսր:

Ստահալութիւն Բայալ Տէրու-
թեան Երկրորդ անգամ զբգտալ է
զբարկութիւն Հոյանգացոց, որք կըր-
կին զօրածոսով լիալ գնան այս ան-
գամ՝ Հոյաւոյն մեծամբ քան զառա-
ջինն կապիլ զուծ Հոյաւալութեան
ի սարսնաց նոցա—գոյց է և ի տիրել
աշխարհին միանգամայն:

ՄԱԳՐԱՍ

Ի ԲԱՐԵՎԱՄԵ ՄԻՐԱՎ:—“Ի սրտէ
ախարեմ լսել թէ Բարաւեան ի ն-
կերութիւնն նեղութիւն կրէ ի պատ-
ճառս տոհմաւորեան մոխից, և վան
այսորիկ հրատարակութիւն Ազգաւոր
Օրագրին պիտի միջոտիլ, կամ ե-
թէ հարկաւոր համարիցի միանգամայն
“կապ տալ” Օրինչ ցաւալ ին լուր
և յիբալի:—Իս դարմանամ և տա-
րակուսեալ եմ ընդ այսպիսի անյաջող
եւս ապագրութեան օրագրի միջ՝ մա-
նաւանդ ի Սոյրսքաղորն Կալիւթա՝

ուր ընտկին բաղամք ի մերաշնեայ
Պարոնաց, երևելիք և հալաւաւք, աղ-
գասէրք և գիտունք:—Բայց իմ կար-
ծիքն է: Թէ ի գլուխ տանել և կա-
տարել դամնայն աղգային դործս՝ Սէր
և Սիարանութիւն նախապէս հալ-
կաւորք են, և պիտին:”

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԽՍ

— Ի Թիւ 504 և ի հետեւեալն
Առաջնայ Արաւորեան, երևի Համապա-
տասխանի ամն ի Սոստանդնուպօլսոյ,
որ հալ և անցիկ տեղութեամբ վիա-
յելով հիմնադրութեան պարոյցի Հա-
մազգեաց ի նկերութեան ի Բէլոյէ՝ “սը-
ղալաթարհուրդ” կարգայ դաշնաբն ա-
մինայն, և մեղապիւ լինի ողջային լրա-
դարց միան զանցաւորութեանց նոցա,
խնդի ի վերայ բերելով թէ ինքն չէ
անգամ ասացեալ ընկերութեանն և մե-
ռագրէ զանձնէ՝ ԱԶԳԱՍԻ ՀԵՅ ՈՍԿ:

Դիցուք թէ կատար Ամերիկացի ինչ ողջախ-
բութիւն, որ երբ կամի օք փակել ի գլուխն պա-
տան, և երբ կամի վարդի յաղդեր ընդայն, տա-
կա ին պարմանք զան մեղ, զի Աղգալութիւն նորա
պատշաճիցն անտեղեակ՝ պաշարայ ի գլուխ եւր
գլուխակ յառապանի նորօրինակ այլակերպութեամբ:
Ի թէ ի “որաւախարհուրդ” ամտի չիցէ և ինքն
ընդէր տնդամ չգրեցաւ, Համազգեաց ի նկերութեան
Եթէ քամիին անգուախան ընդէր մին ընդդէմ վեջ
հարկերոց վարազանայ՝ որպէս թէ տկարայն պաշա-
պան ընենայ մասք:

Եթէ գլուխ համազգեաց արտի և գիտութիւն՝ աղ-
գալութեանն համեմատ՝ Հնարս արապէ իմանալ
զն օրէնք են լուսաւորեալ ողջաց, յորս եթէ կամիցի
նոր հեղինակ՝ նոր ընկերութիւն և նոր գիւտ երեւել
ի հրապարակապիւ ինչ, որք ինակ մի պրոց, պաշին
կամ զիւրին տաւաքին առ վերաւաւաւ ըն և խնդրին
դ Հնարս հրատարակութեանն, եթէ Աղգալութիւն
նորա այսպիս արտ, և յարկերք աւանդ օրինաւոր
պատճառ ի զմեզ տարին, ցաւիմք և ինչ և ինչ
էրեւմ ապա թանթարայ:

Դուցէ հրատարակիչք մերտկոյ լրագրաց հրա-
ւերելոյք ի նուախարիս հիմնադրութեան՝ կերա-
խում շատ արարին, և խաւմար նուան ի վաղութե-
ւիտէր Աղգալութիւն այց աման ընդ, և իմանայ
եթէ իրաւ հին նախադարձութեան՝ և սոցա մե-
ղազիւ լինել նոցա և եղբարցն յաղից ցըլուել:

Այս զինչ — առաջ « եւ Սղգաւէ՛ր հմ. » ու եղև .
ուրեմն եւ մք Սղարապետ Հայոց Մեծայն եմք . որ
խոք վեց ճանճեց վերայ հրաման լուսնիք :

Ան՛թ է զորդիս գնախապաշտութեանց խառն .
Արդն զիարն սրտգունից պէտա ունի խառնց . —

Բանասիրական

Պ. ՏԱՆԿ. Ն. ՊՏՈՒԹԵԱՆ .

Ստանդ Հրկիզութեանն 'ի Կոստանդնուպոլիս' ծննալ յաւէա 'ի բնաւոր վառնալ եղիգանց ծխախոտին համ' 'ի Հասաւածոց ամխոյ և արեթից' որք անննդ-Հատ լույսանին յամենայն կողմն և յանկրնս վայսառէն քաղաքին այնորիկ շատ խցէ թերեւ իրաւացոյցանէ զկարծ և ջանս 'ի գործ եղեալ յայլեայ . Սուլթանաց աշխարհին առ 'ի բաւնալ անախ զաւթորոյթն ծխելոյ : Բայց սյառ. ամիւ ոչ ոք 'ի միաւեծան Տեարց անտիայնքան սնուութեամբ զպատերազմ մղեաց ընդդէմ ծխախոտոց և որոց Հեռեւորք ործոյ (կամ խաւսլէի) որպէս արար Սուլթադ չորորդ : Ընհարին սատկութեամբ հաւածէր սա զհետ ծխախոտ ձգողաց, սուրճ արքեպոսպց և ախմանակերաց միանգամայն : Ստոնդանողքն՝ և թէ ըմբռնեալ լինէին, այնինչ 'ի գործքս ծխելոյ, և թէ 'ի բարձր և և թէ 'ի ցած առնմէ զգլուխն անխառն սուրճէին ալիմիկ : Ըսյե բազմից ելանէր Սուլթադ ծպտեալ և չըջէր յամենայն ուրեք առ 'ի վիտիլ եթէ պահք և լսեոք քաղաքին կատարէին բարեպէս զպաշտն իւրեանց : Նա զի 'ի վերհանել անձամբ թերեւ զոմ' որ յանդգնէրն զանցանել զհրամանաւ իւրով խկ : Ի միւս՝ յայս չորջապաթեանց առ թէ արկածոյ իմիք հանդիպեցաւ նա՝ որ զհախամիտու-

թիւն իւր յայնպիսի որչաւանս կարի նուազեցայ :

Օպակիով զինքն 'ի պարզ քաղաքացի՝ անցանէ առ Սիւստաք՝ և սնդ սկսանի յածիլ խուզել 'ի 'կարուանաւ բաւս՝ ուր օտարքն իջնանէին 'ի ներքին սահմանաց, այլ աստ ոչ հանդիպելով միակ զանցառուի որոյ վերայ թափել զբարիութիւն իւր՝ առնու կրկին զանցս 'ի նաւակի միւս՝ դառնալ 'ի քաղաք անդր : յորում դէտ լինի նմա բազմիլ աւելութեւր զօրակամի միւս՝ որ գնայր պահանջել զկացմնաց վարձախելոյ : Օ ճանապարհայն հանեալ զբականին զեղէզն ծխախոտի իւրոյ բուցանէ և սկսանի ծխել : Սուլթադ ընդ այս լսութիւն հազիւ զպէս զիւր ցուսումն, այլ զի զայրն համարէ արդէն իսկ ընդ բաւմբ իւրով որոշի զօրանիլ 'ի ծախս ծխողին : Սին իրի հծծէ յանկան այսպէս . « Հարե Սուլթաքի ին, լինկեր, կարի այր յանդուզն ես դու : Սին թէ սէ լուար զհրաման Սուլթանին՝ որ խստիւ արգել տայ ծխելոյ : Հայկաց մարդ ընդ տեսութեամբ եմք Պալատի նորա, և զգոյշ իւր զլեւոյդ : » Եթէ Սուլթանն, (պտտաստանէ) « զանց առնու վճարիլ զվարձս զօրաց իւրոյ՝ կամ ջամբել նոցա զկերակաւր առաւել անդարար՝ պարա է նոցա ուրեմն այլ իմն եղանակաւ զարմանել զինքեանս : Ըսէ Սուլթաքին, (որոյ վերայ լիցն օրհնութիւն) թէ սովամահ լինիլ յօտար ձեռաց՝ մարդասպանութիւն է : Իսկ զիւրովին՝ անձնասպանութիւն, որ մտաթար ևս է քան զառաջինն — այս իմ ծխախոտ սրտուական տուրք են սոցեայիլ (Հպատակի) հրամայեցէք ճաշակել յանուն Սուլթանի, պատրաստ և 'ի պիտոյն մեր : » Ի վերայ այս՝ Սուլթադ կեղծելով նախ չըջառնաց լինել յերկու յայս-

նույն ժամանակ, ասում էին, որ զի հեղինակը ընդ լուսին առաջ իւրով՝ սիրի ձգել ակաբաւ բարձր : Իսկ իւրեք. գարձուցանի անգլի, որն զորքի լեւալ փոսիկով թիւն զօրականին՝ ասէ՝ “**Պ**արզան, կարի այր առատասիրտ ես դու : բայց ամեն զի պակասի ի քեզ աշակերտութիւն— թէ զլուսին ասացից՝ սիրեմ ես յոյժ զձեռնաւորութիւն իմ, և յնշտ քերեմ **Պ**արզան առանձնակի : բայց զիարդեցե գլուխք՝ դուխք եմ, եղբայր, և թողոք նման ինչ շոյտ քուսանին : որոյ վասն ան պարհաւորք իմ և զդոյշ իւր անձին քում իւրեք հասանցեմք ի քուրաք անդր” : “**Ս**արգ, միտդ ամենակ : ” զարձոյց զօրականն : “ և անցիւր ունի զօրհաս իւր : **Լ**աւ է ինձ մեռաւ : ” ինչ ընտն իմ լի ծխով : քան մեռանիլ գառաբիլ փորով : **Լ**աւարեք բարի է վասն նորա՝ որ ոչ հացի է կարօտ՝ ինչ աղի՝ սոյապէս զրկել զոյլս յայս միակ փոսանորդէ կերակրոյ — բայց եկեացի որ ինչ աշակերտ, յորում հրով կիզուցաւ նորին վեհութիւն : ”

“**Լ**աւ, **Լ**աւ, վարդ անտաշ հայհոյիչ է սու և ապստամբ : ” ասէ **Ս**արգ : “ Թան մեկուսի, “ կարեացուք գնա իւրով իսկ եղեգամք : ” **Լ**աւ գարձեալ ի կէս ինչ հծիմ ասէ ցնա՝ “**Հ**նչ լիւր եղբայր ցած խօսեաց՝ ցած, անանջք **Լ**արգային երկոյնք եմ : ” “**Լ**այն և ամենայն յաւա նակաց եմ **Ս**արգաբոյ : ” պատասխանէ ժպիւր՝ զօրականն : “ բայց յուսամ զաւալ իւր ոչ խախտեցի ի հեռեկոյն շուղաց **Ս**արգան **Օ**րմանին ի մահ : ” **Ս**ինչ այս մինչ այն՝ ժամանեցին ի ցամաք : օրն տարածամեայ էր : **Լ**այն զօրական հասց հետեւեալ ի **Ս**արգանէն՝ որ զինի սուղ ինչ յաւալ ընթանալոյ տրգել զնա ասելով, “**Դ**եմք քո հաճոյացուցանեմ զիս յոյժ, և ինչու քոյ ցուցանէ եթէ այր արի իցես, բայց նոր

եկ ամն ես ի քաղաքիս՝ ես դառն քեզ զօրականն, եկ ի միասին երթիցուք ուր ես և ինչիւր իմ և ոչ իւրեք զկեղե մի նշոյ համարեմք **Ս**արգան և զամենայն պատգամն նորա : այլ ազատորէն վայելեմք զմեր ծխախոտ : ” **Օ**րականին ընդ այս քաջ հայեցեալ շուրջ զիւրեք և զօրք մերձ գտեալ անդ : “**Հ**եղուք քանկամ : ” պատասխանէ : “ ես ընդ քո կերպարանս ոչ հաճեմ ընտ : լուսնալ իսկ եմ վնասուց արդ լի վեհապառութեանն՝ որ սիրէ որոյ զմարդիկ որպէս գայլք զդառնին : Իրաւ զի միզթ թափի ի շրթանց քոյ, սակայն ինչին երեւի յաշո քո : կամ լրտես ոմն ես կամ **Ս**արգանին քն : ” **Լ**այն սուղին իսկ իւրեք ես արժան : և թէ երկրորդն՝ չարագոյն թերեւս պատուհասի : զի ոչ ոք բայց վատարիքն վարեն զորս սովորուի ի մահ : **Լ**այն ինչեկցէ՝ կամ **Դ**աւա կամ **Դ**աւաւոր ընկող զարժանիս քո : ” — և զոյն ընդ լանին հանէ : զիարձ լալա իւր ի ծոցոյն և գեղեցիկս պատուասիրէ ի կող և կուշտ քանակային : **Լ**աւ ընդ կրօնին դարձեալ իոյս տոյ անտի վիմն երազութեամբ աներկայ ի գիտել ի միջ անձաւին պողոտայից, և ինչու լուսն **Ս**արգ փրկեալ կատարութեամբ և կիսաբիւս անկերք :

Ի յաջորդեալ աւուրն հրաման հանէ **Ս**արգանն **Լ**արգաբոյին թարց աղբիւրն նմա քարիածէ իւրով՝ հաւակել հրովարտակ ներումն խոտանալով հանգերձ տանն, քին քաղաքի ուղի, զօրականն այն՝ որ յանցեալ երկին զանախոճ տարա զքաղաքացի մի առ ընթեր ի մահ տեղայն **Թ**արգանայի : զաշտմք երկէ վայր յայտնել զանձն : **Լ**այց զօրականն որքան ժպիւրէ, այնքան և խարաղեալ յիշելով զի “ զրուխք գլուխք եմ, և ինչ քուսանին

հման թնոց՝՝ զգուշացաւ ապահովել
զիւնն . անասլով իրատու՝ քան խոսու-
մանց Սուլթանինն : Իսկ Սուրադ յիս
այնու զգուշացաւ . շէլանել տրտաքս
ձառեալ : Թարց Հաւատարիմ ծառայից
Հուսկ Հետն ելոյ :

(Թարգմանեւ)

Է. Է. Է. *

Հետագայ Պատուական քերթու-
ածք գտար է թիւ 12 Պատուական Բա-
ճակին Ս. Էնեւիոյ 1847 ամի, ասացեալ
ի տակուն յանդիպալ ՄԱՍՍՊԵՏԷ Շա-
հինէ՝ Աւետիքն Հայոց : Ունի նա մի կամ
երկու թիւ զինի՝ և զամենապատմական
գուշին Հայ. բերթուածոց և Թարգ-
մանութեանց իսկ՝ զՊԱՊԻԼՆԷ ԼԻՆ-
ԲԱՅԻ. գտեալ ի խաւն գրութեանց
Ոսկեփորիկ ժողովածոց : Կրտ սրտիւ
Ազգային Համարիմ օրինակել աստա-
նօր ի վայելս մերաց Հայրենասիրաց :

Բաճակի Համարի զՄահապետ ժա-
մանակակց Ս. Էնեւի Շահաբասայ,
փրկեալ ի գերութենէ նորա : և շնչեալ
զսիւզ. Հայրենեաց : Բայց մեք ի
կենդանի ժամանակազրոյց լսեմք : զի
Լճեհն Մարդ Պ. Եւր. որպէս երբեմն
Սառու Սիսեան՝ ի քնարէ Հայ
Քերթուղին ամաքէր զինութիւն՝ ՄԱ-
ՀԱՊԵՏ անուն : Եւրէ նոյն իցէ նա ինդ
արդարեւ Մահապետիս Քերթուղաց
առ այժմ ոչ կարեմք պնդել : մինչև
ժամանակն ինքնին բացցէ զճարպ՝ ի
խնդիր նորա : Բայց քանի՞ Պատգի-
նէսք իցեն յապի մերում : բաւականք
այսմիկ—Մահապետ կաթնակիկս մեր
ևս մեք ձեռնաց ժամանակաւ : այլ թուի
թէ Ս. Էնեւ ի վեր էր այնպիսի վա-
սեմ արարչագործութիւն : որպիսի է
Պատգի Ս. Էւրայրի :

ԲԵՆԱՍՏԵՂՆԵԱՆԷ ՏԵՂԵԳՈՒԹԻԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂՆԵՈՒԹԻՒՆ

Հայոց աշխարհի :

ՀԵՅՈՅ աշխարհիկ . գորաւնք է հասել :

Ահա գեղեցիկ գարուն քո կէտ :

Ո՛ր դու է վարդօց մոռցած հայրենիք

Ա՛յ դու իմ որսիս անմուտց տեղիք :

Եհա դարաւիկդ կէտ է եկել :

Եւագ Մանաց ծառն ընդ քեզ հաշտ հայել :

Այն սե սե ամպիւն են դարձել է քիս :

Այն ճերմակ ճերմակ ուրիշ են անդիս :

Ջընիքն ի ծոցին բացեր է ճանապարհ :

Վաղարիկ կըրկընտ . զիջէր դետ հողար :

Այն քարուտ ժառուտ կողմոց սահ առ ան

խաղաղով իջնուն առաւելիս անմահ :

Յայն լարմբք ծայրից ար երկնուց են ծառ

կինաց օրհնութեան ծագէ առ առաւ :

Ահա քո բուրմէնք Հայոց աշխարհիկ

Այն քո բիւր բլրեմք բիւր վարդանիք

Հողար քո ճարտիւք առ հողար քո դաշտ

Տարան ցուրտ ձմեռուք առ ձմեռորդ շատ :

Լերինք առ հողիւք ընդարձակ առ լայն

Նաշխուն դարդարին նոր հարսին նրման :

Վարդառակ տարեւ դաւնդրուն պրտիկ

Կապեն ի գլուխ դինք նոր թաղարակ :

Ի ծայրից սարից որ երկնուց են մօտ

Փլուի մինք ի խորն հորան առ ժողա :

Գեանդերքն ամեն բացել են շուշան

Պայծառ տընտրոնով ցնցողին առ դեմն :

Սարերդքն ամեն զվարդն երեցուցին

Ե՛հ կարմրեւի դարպեր , սաստայ : Երեմի :

Պլպուլն ի հեռունց թողից քննարան

Օտիւր ու ցամքներ թեւեց անգաման :

Կանչեց ի յօգուն երեք հեռ բարե :

Սակունքն զբաւ ի սարին վերե :

Սարին վերեւն ի վարդին անդու :

Հայոց աշխարհիկ , քեզ երես բարե :

Սարին ի սարին եկաց առ մշնաց :

Առաջ նախնեւով Լըու երգասաց :

Արագին յարգին մաքրեց իր բաւիկ :

Կանգնած կրկնաց քեզ . Հայոց աշխարհիկ :

Արաւ տեկն թռաւ , թաւա վերու վեր

Մանրիկ քնքուր լողով սասց շատ բանիք :

Փռնել . Կեանք : ՅՅանկարծ . արս . անխաճակ :

Տառալիկէն իջաւ իջաւ ցած ու ցած
 Արծաւեւքն ի գետին արգելաւ սասց
 Հովիւն ու հօտաղ, դռնինք, եղև ու կով
 Գոհացան զՍտուգած մարգեր շուրջ գալով
 Հանց քնց ճերմ և տուել դարուն զիցեցիկ
 Ար դարտիկ միայն էր, Հայոց աշխարհիկ
 Դարտիկին որ անցել՝ դարձեալ զայ գարնամբ
 Չինէ պայծառ արեւն որ ծածկէր ի յամր
 Իսայց Նահապետիկ ինչ ասեմ ծերունք,
 Որ եմ չուն դամէն ծաղիկ մարգարէկ
 Իմ՝ գարունս անցել ու հասել աշուն,
 Յամբած տերեւիկս բազանի հովանի
 Իմ է երբ ի լինանց ծոցուն ինչիկ խոր,
 Չիցի՞նք անկրկի՞ն մահուն ծղղի՞ն ծոր,
 Դառնապետիկ կեանքն եղաւ բուսական,
 Ինքուրթեամբ կեցաւ ի յիւրն Հայաստան,
 Իմ է որ երթայ ի յայն հայրենիք
 Ուր խփի լուսաւին եղբարք սիրելիք
 Խնդրութեամբ կիւրթամ՝ քնիկն Հայաստան,
 Բեզիկն առած հոյս ի բեզ տամ թաղման
 Դի քո ծոցէդ վեր կանգնեցաւ Արամ,
 Իս ի քո ծոցէդ ո՛ր հին՞մ՝ անթառամ՝
 11 անկիւք շուրջ եկէք ծեր Կահապետիկ,
 Արանք լիք շայր իս յետիկ մայրիկ
 Պղզուէն ու արեւիկ երգին են նոսաւ,
 Իմն հետ ուսարակին հոյս հաւարել,
 Մանկութիւն, զիս Հայոց հոյն ու շուր անուշ,
 Իս այն հոյն ու շուր որսով եմ՝ սիրելի,
 Հայրենեաց հարաւստ է հոյն, շուրն անուշ,
 Բանց օտար վարդ՝ քաղոր հայրենեացն է միւշ,
 Հայաստանի տուն է քաղջու ու բարակ,
 Հովիւն են անուշ պայծառ են վառակ,
 Շուրն ու պրտունն համ տան անտահաւթան,
 Իտան քիկ օծէ դառանց բոցերուն
 Բազիկիկն սովորն աղաւն զոգակին
 Թորթոր իջնէ ցողիկ մանրաղին,
 Կարմիր ճաշընդ արեւուն շաղաւծ
 Գոյ ի խաւրճիկ մանանայն կենաց
 Ո՞ր լինուք ծաղկած, ո՞ր շուր ձծռապետ
 Չանուշիկ հովիւք ի յիս անէք մա,
 Հողմունք անուշիկ, եկէք մեռ ի յիս,
 Շունչ ու երգ ասէք տարէք ի Ստան,
 Տարէք միւրն շունչ ի տուն ճապարհին
 Ար լրտեսէք վաւկաց Բորգոմին
 Չեզ կոտած մանկութիւն որունք նարեկ
 Որունք և բնական Հայոց աշխարհիկ

1 Գիրք ելնեմ:

Ո՞ր անայք զերկիրն և զաղբիւրս սիրուն
 Դառն արմատով ծառ, տունն հիմար և տուն
 Մեր ճերմ ի յերկունց ծարեն էր իջաւ
 Երկրիս հիմնն քարն յԱրարատ եղաւ,
 Այն մեր Ստեփան Երկնաձեւ արեւն,
 Այն լոգոյս՝ վերացաւ նարեւն
 Հան շարկց աստուծոն իւր նոստատիկին,
 Չիքրատն ու զերարեւ բոժոյն պաւ զարաւիկն
 Կենաց իտայրին տունն ի հոյն ծաղկեցաւ
 Չար զիտութենէն բարին մեզ արեւաւ
 Դի Հայոց հոգն կազմեցաւ Արամ,
 Չարն Հայոց Լուսնի ծղոնց քաղցրահամ
 Այլքերն պայծառ Երեւոյն անդրանի
 Հերշտակաց առին հոյն հանդիսացան
 Դառնուէք այս ճնթած են ի յայն ծաղկոց
 Որ Եւայր ուսակ եղան ու նստոց
 Այս մեր արեւորուն ծերուն արձապետիկ
 Ատուծոյ ծայրից արեւն արատաւանք
 Ատիկ երգ սիրոյ Լապաշխարութեան
 Երկինքն ի վեր նստի յերկրէն վերացան
 Արեւանքն Արեւի վերապա հոս ինտաւ,
 Կրկին և կրկին մեզ լոյս խառնացաւ
 Արամ ծերունին այս ուրեւ ներքեւ
 Չաւարացն տապ իւր յիտին բարեւ
 Այն ծորիկն ի մայր լուր զնայ եւաւ
 Գլուխն ի քարին գրաւ կարօտ եղեմայ
 Դի հոյն են նրնիկ մարդիկն առաջին
 Որ հետ հրէշտակոց զՍտուգած օրհնիցին
 Երբ գաւաց երկինքն ու երկիր սարսից
 Ամերին ի ծով, ծանկ ի յամբեր վայրց
 Այն արեւն ծարեն իս մտա ի տարան
 Չարապետ երկիրն շուրջն եկաւ մանաւան,
 Իջաւ բոյմիցաւ ի բարձրին Մարիթ
 Չարաւ աղաւնին զերկնց աւետիկ
 Երկիրն էր զարտակ անապատ ահայ,
 Լուկ ի Հայաստան կոյր մարդկութեան տեղ
 Մեք եմք հայապետ ծեր իս ծղոնեղք
 Որ մաւնդիցինք զօղիտու ու լիւանք
 Կանքնծեցաւ իւր թաւար արքայն
 Չհասան անտունն կանգնեց բարձր ու լայն
 Այնից պէս շարեց դոքեր անհամար
 Թուր արեւ թունց մեր երկունց պայծառ
 Լուսն Հային արեւ ձեռնց քաղցրուն
 Մարն ի մար դառնց, զերկն կայծակն յապտուն
 Չարեղքն լարեց կամբըն իման
 Որտաւով նետ թաւց զերկն մեծ զիւրան
 Չերկարն ու արեւն կըրծէ ի զարեւն

Ստորին ու թոքով հանեց կրճերին ,
 փշաւ Բէլ . բըն վար Դ խոր գերեզման ,
 Փնա Եւելս սե դօրքերն նդին ցիրուցան .
 Դատ կըտրըւարոյք հանեց Հայրութան
 Դատ Բելքի փլուցին քաջին Հայիկ նրման .
 Հոռավմ , Ասարին , Մարն ու կրակ Պարծիկ
 Հայոց Թրդրուին հոյան պատառիկ .
 Այս սարեր , ձորեր ու գաջտերս ամեն
 Կարմիր են քրանել , Կարմիր խմել են .
 Դ . հան են խաղցել Տեգրան ու Տրգաս ,
 Կարգունն ու Վահան , Աշան ու Մարաս .
 Հոն կրակն թուլել են Հայոց ժանդարն
 Թըրքի արտ Թափել դուռ գտնեք Թըշխանին .
 Այս քրտնեղուն ծայր զրոշնիկ են բացել
 Բոբեմն ու Արծիւ հետ խաղին վառել .
 Օղնին ծարւած զնայեղ , Դարձել են սրբած .
 Զմախտած ճակատք պարել են պատկած ,
 Բնիկ են լինել հան Հայոց ուլ քաջ .
 Սէկ ձնքն նիւրկ , Դ միւստմն խալ .
 Թառել գաշտոցն Դ փի , Երբ ին յերկին
 Խաղել հետ Դրիգոր , Տրգաս Վարդանին ,
 Արգոր թաղաւ որ մեր քալ լիմաստուն
 Թաղով էր խտիկ հետ Աստուածորդուն ,
 Կրնէ և լինոյ առել Վրիստուն
 Դիսպան ընդունել գառաքեալ Թաղին .
 Ստաղին պտուկն ոյն սուրբ դասառանկ .
 Փրկին կաղաքաց գեղորդն միակ ,
 Այլ շատ նշանաբներ ճառուք Կանազուն
 Դ ծոցն է պահել աշխարհս Հայաստան .
 Դատ առաքեալներ ունի իւր քարոզ
 Դատ սուրբ Հայրապետ ու շատ մարտիրոս .
 Բեբաւոր ունի մատրունք ու տաշար
 Անապատ ու վանք համարով հապար .
 ՅԱստուծոյ առեր ըղիւրուն ու դիւր
 Թարգմաներ յառն ուղի գրեք ընտիր .
 Զարպիկ առոյց պըրկել է Սարմայր , յԱթէնք ,
 Հայն Հաստ լեզուով յաղթել է գէնիւնք .
 Դատ գրեւոր են գրել մեր հարփն ու մազաթ
 Օնտ ցոյնն դիտել քանի բարձր Այրարատ : .
 Բայց ափսոս ինքի որ չոր Թշնամիք
 Բնաւ չեն քեզ լնայել . Հայոց աշխարհիկ .
 Երկրորդ , Կանի , գրաստուն ու գորգատ
 Թաղով կրպոյ դարկել ձիւլ դու ու դու ,
 Զարդն ընչաք տեղք քանդել ու դերել
 Դիմ չորս հողերուն տընել ու ցրուել .
 Բանգ քեզ աւան , Հայոց աշխարհիկ ,
 Տուն Երկնանքման , փրտած տաղարիկ : .

Այլ Բնիկ ափսոսամ զքեզ Հայաստան ,
 Երբ ձեռքն Աստուծոյ սնոնում յանդիման .
 Ինքն է հրամայած քաղել , ինք շինել .
 Օղնի ըղհաւ ձրման գորուն քեզ քերէ .
 Սաշխարհն մեր օրեց Աստուած Դ սկզբան ,
 Թեւ անէծք երկոս սիրոյ էր և այն .
 Դ . Թուխ ամպերէն ելնէ փոփոքիկ ,
 Բընող համարուն ծառերն ու մայրիկ .
 Տրեւ քն ու ողջոյքն մարգարտաշար
 Դ յոտից Դերքն երթան Դ խաւար .
 Ամեն և փոփոքիկ վաղել փրտանայ ,
 Կոր արեւ , դարուն , ծառն ու այրին դոյ .
 Արմատքն հին նոք Զիւղ , հին Զիւղք նոր ծաղիկ
 Բնային ընդ թեւն , Հայոց աշխարհիկ .
 Դիւ քայլ , կործանած Զիւղք , դուք այլ կործանք
 Կտրին կամարք , ու սուրբ երկրիցիկ .
 Բաղկուր վանորէք շինիք հողաց տուն ,
 Դասունն ձեր սաղմունքն ու ձեր աշխուշ .
 Այլ քո ուրախ , Հայոց աշխարհիկ ,
 Դու շան ձեռն թխանիկ են , Թաւան ծաղիկ .
 Թաւանն են այլ վարդ , ցտքած այլ հալուէ .
 Ու ըղքեզ օտար ծաղիկուն հետ փոխ
 Կա և կոյր յիմար . Գնան սնմար թեւն
 Բնիկ սուտ գոյն փոխ քաղաքն ու տղայն .
 Յիմար է յիմար որ զղարծանքն հարսն
 Երկայ վառաւ ընդ օտար սպան .
 Աշխարհս օրնինք որ ծնողք լիփոխուն ,
 Հայրենախելք լին , ու բացողք լինին .
 Ծառն արմատով ծառ , ծառայն է տրմատ .
 Դաւան մանկութեւ , ձեր ստին է Այրարատ .
 Պնիւր կայք , Աստուած ցոյց Դ վերել .
 Ծընք , ծաղիկ , ինչոյնք քան ինչ Դ թըրէն .
 Զընի որ նախանձ լընն հախտաւ .
 Թեւ չէ նման խոտու լինի խոյտաւակ ,
 Այլ ծըրին ծաղիկն թեպէտ քընք մ'ուշ .
 Զարկամն մընայ միշտ պըմնիկ ու փուշ .
 Ու խելք սիրով կուն զին աղբրիկ
 Տնենն քո գարաւիւ , Հայոց աշխարհիկ .
 Այլ Կո հախտակոյ ցտքած ծերունիս
 Երթամ մեր հին հարցն տամ աւետիս ,
 Բեւթթէ դարուն երկի տուն Հայոց .
 Դուք հախտակոյ առայէք Հողաց .
 Դուք հախտակոյ կաղուշ սուր հողիկ
 Ու քեզ պինդ սիրեց , Հայոց աշխարհիկ .

Ի ԳԵՂԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏԱՆԻ ԸՆԴԵՐԻՒՄԻ ԹԵՆԵՆ
 Ի . Դ . Թաւաղարիկի Ա . Երթուշ